

De druk op de jeugdzorg is zichtbaar. Juist daarom is dit het moment om niet nóg een gesprek over het systeem te voeren - maar daadwerkelijk beweging te organiseren in dit systeem. In de opleiding 'Innovatie in het jeugddomein' leer je stapsgewijs om een nieuwe structurele oplossing voor kinderen, jongeren of gezinnen vorm te geven en uit te voeren, aan de hand van de methodiek van actieonderzoek.

Dat doen we stapsgewijs. In de eerste twee sessies leggen we de basis door ons te verdiepen in het jeugdzorgstelsel, actieonderzoek en ons eigen normatieve kader. In de vier daaropvolgende sessies werken we gezamenlijk aan onze actieonderzoeken. We beginnen bij de rol van bestaanszekerheid en betrokkenheid in het passend ondersteunen van jeugdigen of gezinnen. In de vierde sessie kijken we naar de zwaardere casuïstiek, het gedwongen kader en jeugdrecht. Vervolgens richten we ons op de transitie van individuele zorg naar collectieve vormen van ondersteuning en de daarbij passende financiering (sessie 5) en data en verantwoording (sessie 6). In sessie 7 pakken we deze onderwerpen samen in het overkoepelende thema van sturingsinnovatie. Wat leren we aan de hand van onze actieonderzoeken over het jeugdzorgstelsel en (hoe) kunnen we dat veranderen? In een brede slotsessie presenteren we onze lessen en resultaten aan een gezelschap van betrokkenen en vertegenwoordigers van het stelsel. Hoe gaan we verder vanaf hier?

PROGRAMMA PER SESSIE

Sessie 1: Actieonderzoek in het jeugddomein

De eerste sessie start met een kennismaking. Dat doen we samen met ervaringsdeskundige Mannus Boote: Wie zitten er in de groep en vanuit welke eigen ervaringen werken jullie? Ook maken de deelnemers kennis met de vaste docenten van deze opleiding: Sandra Klokman, Steffan Been en Thijs van den Enden. Daarna neemt Mannus ons mee in hoe je ervaringskennis vanaf het begin inzet bij het vormgeven van je initiatief en hoe je ervaringsdeskundigheid kunt inbedden in je organisatie. Daarna neemt IPW-oprichter Albert Jan Kruiter ons mee in hoe het zover is gekomen: wat is de geschiedenis van de jeugdzorg?

In de middag geven we een introductie op actieonderzoek en hoe je in je eigen praktijk een actieonderzoek opzet. De deelnemers gaan zelf aan de slag met het maken van een eigen actieonderzoeksplan: Welk probleem wil je aanpakken (kwestie), welke mogelijke oplossingen wil je toetsen (idee) en wat ga je concreet doen om die oplossingen te toetsen (actie)? We geven hierbij verschillende concrete voorbeelden uit de praktijk.

Sessie 2: Normatief kader

Op de tweede sessie verkennen we met elkaar hoe we in de wedstrijd staan. Wat vinden we dat er moet veranderen in het jeugddomein? Waarom willen we ons actieonderzoek uitvoeren? Vanuit het IPW vertellen we over de veranderingen die wij noodzakelijk achten voor de toekomst; de reden waarom wij deze opleiding hebben vormgegeven. Daarna neemt Bert

Wienen ons mee in zijn toekomstvisie op inclusief onderwijs. Wat is het normatief kader van waaruit hij naar onderwijsvernieuwing kijkt?

In de middag gaan de deelnemers aan de slag met het eigen normatief kader. Door met elkaar in gesprek te gaan, verkennen we hoe we de toekomst van het jeugddomein voor ons zien. Alle deelnemers stellen een manifest op waarin ze hun eigen uitgangspunten expliciteren. Dit helpt om nut en noodzaak van het actieonderzoek ook aan anderen over te kunnen dragen.

Sessie 3: Bestaanszekerheid en betrokkenheid

Op de derde sessie kijken we naar hoe nieuwe oplossingen in het jeugddomein ervoor zorgen dat jeugdigen (en hun ouders/opvoeders) zelf weer grip krijgen op hun leven. Vanuit het IPW vertellen we over de actieonderzoeken waarin wij – samen met partners zoals woningcorporaties, Werk en Inkomen en schulddienstverlening – hebben geïnvesteerd op bestaanszekerheid om problemen op het gebied van jeugd, Wmo, participatie en veiligheid aan te pakken. Dit onderwerp verdiepen we verder met Levi van Dam, bijzonder hoogleraar Veerkrachtig Opgroeien aan de UvA. Daar doet hij onderzoek naar de vraag hoe beperkte middelen voor jeugdhulp optimaal ingezet kunnen worden en schuwt hij oplossingen buiten het professionele domein niet.

's Middags werken we verder aan de actieonderzoeksplannen van de deelnemers. We reflecteren op het innovatieve karakter van onze oplossingen. En we ontwerpen verder: Hoe zorgen de actieonderzoeken ervoor dat het perspectief van jeugdigen wordt bereikt? En welke partners, o.a. op het gebied van bestaanszekerheid, hebben we nodig om dat perspectief te bereiken?

Sessie 4: Het gedwongen kader en legitimiteit

Elke innovatie in het jeugddomein zal zich (ook) moeten verhouden tot de 'zwaardere gevallen'. Want welke ruimte is er nog voor maatwerk en vernieuwende oplossingen, wanneer we terecht komen in het gedwongen kader? Vanuit het IPW vertellen we over onze samenwerkingen met partners uit het gedwongen kader, zoals zorg- en veiligheidshuizen, de Raad voor de Kinderbescherming en jeugdbescherming. Hoe zorgden we er aan de hand van de veiligheidsdriehoek voor dat ook dan het perspectief van jongeren centraal bleef staan? We zoeken nog naar een externe gastspreker die ons hier extra inzichten in kan verschaffen.

In de middag kijken we met elkaar naar de juridische kant van de actieonderzoeken van de deelnemers. Moet of mag het wat we willen doen en waarom? Waar zitten wet- en regelgeving in de weg en waar zit wettelijke ruimte om zaken wél mogelijk te maken? Hierbij besteden we expliciet aandacht aan de AVG. En we kijken naar de samenwerking met het gedwongen kader; hoe geven we de actieonderzoeken met hen vorm?

Sessie 5: Van individueel naar collectief – oplossen en financieren

Het regeerakkoord 2026-2030 vraagt om "fundamentele verschuivingen: van zorg naar gezondheid, van behandelen naar voorkomen, en van individuele oplossingen naar een sterke sociale basis". Maar hoe doe je dat, toewerken naar collectieve, preventieve

oplossingen? Vanuit het IPW vertellen we hoe wij dergelijke oplossingen hebben vormgegeven en hoe dat is gefinancierd. Zoals in Zwolle, waar het toevoegen van familierechtadvocaten aan de jeugdteams heeft gezorgd voor een sterke daling van het aantal uithuisplaatsingen. Daarnaast vertelt bestuurder bij [Amsta](#) en oud-programmadirecteur Sociaal bij de gemeente Utrecht [Souhail Chaghrouani](#) ons over het bereiken van congruentie tussen onze visie en hoe we dat in de praktijk inrichten. Wat heb je als uitvoering/praktijk anders te doen om ruimte te creëren voor verandering? En wat heb je daarvoor als gemeente/overheid te faciliteren of juist te laten?

Na de lunch reflecteren we met elkaar op de voortgang van de actieonderzoeken. Lukt het om de innovaties van de grond te krijgen? In hoeverre sluiten de actieonderzoeken aan bij de beweging van individueel naar collectief? En wat betekent dit voor de financiering van de actieonderzoeken? We bespreken welke financieringsstromen er zijn in het jeugddomein en welke financieringsmodellen de deelnemers kunnen inzetten om hun actieonderzoeken structureel gefinancierd te krijgen.

Sessie 6: Data en verantwoording

Tegen de tijd dat we bij de zesde sessie aangekomen zijn, hopen we dat de deelnemers al een aardig eind op weg zijn met het organiseren of zelfs uitproberen van hun innovatie in het jeugddomein. Dat roept de vraag op hoe je in kaart brengt wat de effecten zijn van die innovatie. Lukt het ons om de impact te bereiken die we voor ogen hadden? Vanuit het IPW vertellen we over impactmonitoring en hoe je verantwoordt op outcome i.p.v. activiteiten. Onze eigen IPW'er [Iris Voogt](#) neemt ons vervolgens samen met programmamanager [Smart Start](#) (o.a. [Sterk Huis](#), organisatie voor jeugdhulp en veilige opvang) [Vivian Jacobs](#) mee in hoe je vanuit data kunt bijdragen aan preventie van complexe problematiek bij gezinnen. Welke data is zinvol om te verzamelen en wat kunnen we daarvan leren?

In de middag ontwerpen we met de deelnemers hun eigen monitor: hoe meet je wat je wilt meten, waar je iets van kunt leren en wat geen al te grote belasting vraagt van jongeren en hun ouders? We formuleren een aantal passende outcome-indicatoren die aansluiten bij het veranderdoel van de innovaties en bedenken hoe we die meten.

Sessie 7: Sturingsinstrumenten

Op deze sessie kijken we naar het grotere plaatje. Want actieonderzoeken naar innovaties in het jeugddomein zijn leuk en leerzaam, maar als we 'het stelsel' niet veranderen, dan verandert er uiteindelijk niets. Daarom werken we vanuit het IPW aan sturingsinnovatie: kunnen we door anders te sturen verandering teweegbrengen in het sociaal domein? Hierbij kijken we naar governance, wet- en regelgeving, financiering, en accountability. We zoeken nog naar een externe gastspreker die ons hier extra inzichten in kan verschaffen.

Met de deelnemers pellen we vervolgens af tegen welke knelpunten zij aanlopen in hun actieonderzoeken. Welke sturingsinstrumenten zouden we kunnen inzetten om deze knelpunten te tackelen? Wie hebben we waardoor nodig en wat moeten we daarvoor voorbereiden?

Sessie 8: Afsluiting

Op de laatste sessie nemen we de wereld mee in wat we hebben gedaan. Op een grotere locatie nodigen we contacten van de deelnemers en van het IPW uit om te luisteren naar de lessen en resultaten van de uitgevoerde actieonderzoeken. Denk hierbij aan lokale beleidsmedewerkers en bestuurders, maar ook aan beleidsmedewerkers van ministeries, ervaringsdeskundigen, jeugdzorg Nederland etc. Daarna volgt een slotgesprek met alle aanwezigen over de toekomst van het jeugddomein en het structureel inbedden van innovaties zoals die in deze leergang zijn onderzocht.

Na dit algemene gedeelte blikken we met de deelnemersgroep terug op de leergang. Wat hebben zij ervan geleerd? Wat hebben ze de komende tijd nog nodig? En wat willen we nog met elkaar doen of maken om innovatie in de jeugdzorg verder mogelijk te maken?